

พระวินัยกับกิเลส: การวิเคราะห์เชิงบูรณาการปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างสีกากับพระสงฆ์
ในบริบทสังคมพุทธไทย

Vinaya and Kilesa: An Integrated Analysis of the Relationship between Monks
and Laywomen in the Context of Thai Buddhist Society

อิสราพงษ์ ไกรสินธุ์¹ และ กิตติธัช นาคชัย²

Isarapong Kraisin¹ and Kittithat Nachai²

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Buriram Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author's Email: ¹Kraisin1986@gmail.com

วันที่รับบทความ: 15 สิงหาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 30 สิงหาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 31 สิงหาคม 2568

Received: 15 August 2025; Revised: 30 August 2025; Accepted: 31 August 2025

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่อง "พระวินัยกับกิเลส: การวิเคราะห์เชิงบูรณาการปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างสีกากับพระสงฆ์ในบริบทสังคมพุทธไทย" มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ปัญหาความสัมพันธ์ต้องห้ามระหว่างพระสงฆ์กับสีกาอย่างรอบด้าน โดยใช้กรอบคิดจากศาสนศาสตร์ สังคมวิทยา และจิตวิทยา บทความได้ชี้ให้เห็นว่าปัญหาดังกล่าวมีรากฐานมาจากหลายปัจจัย ทั้งจาก พระวินัย ที่เป็นระบบควบคุมทางสังคม แต่กลับประสบปัญหาในการตีความและการบังคับใช้ในยุคปัจจุบัน จาก กิเลส โดยเฉพาะ ราคะ ที่เป็นแรงขับเคลื่อนภายในซึ่งพระสงฆ์ต้องต่อสู้ และจาก บริบทสังคม ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทั้งอิทธิพลของสื่อออนไลน์และการเปลี่ยนแปลงบทบาทของพระสงฆ์ การวิเคราะห์นี้สรุปว่าปัญหาที่เกิดขึ้นไม่ได้เป็นเพียงความผิดส่วนบุคคล แต่เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างของสถาบันสงฆ์และสังคมโดยรวม บทความจึงได้เสนอแนวทางการแก้ไขเชิงบูรณาการที่ครอบคลุมในระดับปัจเจกบุคคล องค์กร และสังคม เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิรูปการศึกษาพระวินัย สร้างระบบตรวจสอบที่โปร่งใส และฟื้นฟูบทบาทของพุทธบริษัทสี่ในการเป็นผู้พิทักษ์ศาสนาอย่างแท้จริง เพื่อรักษาความบริสุทธิ์และศรัทธาของพุทธศาสนิกชนให้คงอยู่สืบไป

คำสำคัญ: พระวินัยกับกิเลส; การวิเคราะห์เชิงบูรณาการปัญหาความสัมพันธ์; สีกากับพระสงฆ์ในบริบทสังคมพุทธไทย

Abstract

This academic article, titled "Vinaya and Kilesa: An Integrated Analysis of the Relationship between Buddhist Monks and Laywomen in the Context of Thai Society," aims to comprehensively analyze the forbidden relationship between Buddhist monks and laywomen. It employs a multi-disciplinary framework, drawing from religious studies, sociology, and psychology. The article posits that this issue stems from a complex interplay of factors: the Vinaya, which serves as a social control mechanism but faces challenges in interpretation and enforcement today; Kilesa, specifically Raga (lust), which is an inherent internal drive that

monks must contend with; and the rapid changes in social context, including the influence of online media and the shifting roles of monks. This analysis concludes that the problem is not merely a matter of individual misconduct but a structural issue within the monastic institution and society at large. The article therefore proposes an integrated solution at the individual, organizational, and societal levels, advocating for the reform of Vinaya education, the establishment of transparent oversight mechanisms, and the revitalization of the role of the Buddhist community to safeguard the purity and faith in Buddhism.

Keywords: Vinaya and Kilesa; An Integrated Analysis of the Relationship; Monks and Laywomen in the Context of Thai Buddhist

บทนำ

1. ภูมิหลังของพุทธศาสนาในสังคมไทยและบทบาทของพระสงฆ์

พระพุทธศาสนาได้หยั่งรากลึกในสังคมไทยมาอย่างยาวนานกว่าเจ็ดศตวรรษโดยเป็นรากฐานสำคัญที่หล่อหลอมทั้งวัฒนธรรม ค่านิยม และจริยธรรมของผู้คนในชาติให้ดำเนินไปในแนวทางแห่งศีลธรรมอันดีงาม ในฐานะแกนกลางของสังคม พระสงฆ์มิได้มีบทบาทเพียงแค่ผู้สืบทอดพระธรรมคำสอน แต่ยังเป็นเสาหลักทางจิตวิญญาณ เป็นที่พึ่งทางใจ และเป็นผู้นำทางปัญญาให้กับพุทธศาสนิกชนมาโดยตลอด นับตั้งแต่ยุคสุโขทัยเป็นต้นมา สถาบันสงฆ์ได้พัฒนาควบคู่ไปกับสถาบันพระมหากษัตริย์และรัฐชาติ มีบทบาทสำคัญในการให้การศึกษ การรักษาพยาบาล และการเป็นศูนย์กลางของชุมชน4ด้วยเหตุนี้ สถานะของพระสงฆ์ในสังคมไทยจึงมิใช่เพียงบุคคลทั่วไป หากแต่เป็นบุคคลที่ได้รับความเคารพศรัทธาในฐานะผู้สละกิเลสและมุ่งปฏิบัติธรรมเพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวม. (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2548)

1.1. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและปัญหาที่ปรากฏในยุคปัจจุบัน

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า (2544) ในห้วงเวลาปัจจุบัน สังคมไทยเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากกระแสโลกาภิวัตน์และยุคดิจิทัล ซึ่งส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต ค่านิยม และความเชื่อของผู้คนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในบริบทใหม่นี้ สถาบันสงฆ์ก็ได้รับผลกระทบจากความท้าทายหลายประการ ทั้งจากอิทธิพลของวัฒนธรรมบริโภคนิยมที่แทรกซึมเข้ามา การใช้เทคโนโลยีที่ทำให้โลกแห่งปัจเจกชนขยายตัว และที่สำคัญคือการขาดกลไกการกำกับดูแลที่ทันสมัย ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับฆราวาสเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างมาก ปัญหาความสัมพันธ์ที่ไม่เหมาะสมระหว่างพระสงฆ์กับสีกาจึงปรากฏขึ้นในพื้นที่สาธารณะบ่อยครั้ง กลายเป็นประเด็นที่สร้างความเคลือบแคลงใจและสั่นคลอนศรัทธาของพุทธศาสนิกชนอย่างไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนปัญหาเหล่านี้ไม่ได้เป็นเพียงเรื่องส่วนตัวของพระสงฆ์แต่ละรูป แต่เป็นปัญหาสังคมที่ส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์และความมั่นคงของสถาบันศาสนาโดยรวม (พระวิระชัย อามาตย์มนตรี, 2560)

1.2 การปะทะกันระหว่าง "พระวินัย" และ "กิเลส"

แก่นของปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับสีกานั้น สามารถวิเคราะห์ได้จากการปะทะกันอย่างเข้มข้นระหว่าง "พระวินัย" ซึ่งเป็นหลักการภายนอกที่มุ่งควบคุมพฤติกรรมของพระสงฆ์ และ "กิเลส" ซึ่งเป็นแรงขับเคลื่อนภายในตามธรรมชาติของมนุษย์ที่พระสงฆ์จะต้องต่อสู้และขัดเกลา การที่พระสงฆ์ยอมรับที่จะบวช หมายถึงการยอมรับที่จะใช้ชีวิตภายใต้กฎของพระวินัยอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปาราชิก และ สังฆาทิเสส ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเพศและสตรี ซึ่งเป็นเกราะป้องกันไม่ให้กิเลสเข้ามาครอบงำ อย่างไรก็ตาม ในบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป กิเลสภายในตัวพระสงฆ์เองอาจถูกกระตุ้นจากปัจจัยภายนอก เช่น การใช้

สื่อออนไลน์ หรือการใกล้ชิดกับสีกาในฐานะผู้มีอุปการคุณ ทำให้เกิดช่องว่างที่พระวินัยซึ่งเป็นกฎเกณฑ์ที่ตายตัวอาจไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ที่ซับซ้อนในยุคปัจจุบันได้อย่างเต็มที่ การวิเคราะห์เชิงบูรณาการจึงเป็นแนวทางที่สำคัญในการทำความเข้าใจว่าเหตุใดการปะทะกันนี้จึงเกิดขึ้นและทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ

2. พระวินัย ธรรมบัญญัติและมาตรการป้องกันเชิงสิกขาบท

2.1 พระวินัยในฐานะระบบควบคุมทางสังคม (Social Control) ในมุมมองของสังคมวิทยา พระวินัยสามารถถูกวิเคราะห์ในฐานะ ระบบควบคุมทางสังคม (Social Control) ที่มีประสิทธิภาพสูง โดยทำหน้าที่ในการสร้างระเบียบ รักษาความสงบเรียบร้อย และธำรงไว้ซึ่งความเป็นปึกแผ่นของคณะสงฆ์ ซึ่งเป็นองค์กรที่อยู่ร่วมกับสังคมฆราวาส

การควบคุมทางสังคมในพระวินัยนั้นดำเนินการในหลายระดับ ตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคลไปจนถึงระดับองค์กร การปลูกฝังศีลธรรมผ่านการศึกษาพระวินัยในขั้นต้นช่วยสร้าง สำนึกทางจริยธรรมภายใน (Internal Social Control) ให้กับพระสงฆ์แต่ละรูป ขณะเดียวกัน การมีกฎหมายสงฆ์และระบบการพิจารณาอธิกรณ์ก็เป็น กลไกควบคุมจากภายนอก (External Social Control) ที่ทำหน้าที่ในการลงโทษผู้กระทำผิด และสร้างความตระหนักให้กับพระสงฆ์รูปอื่น ๆ (Parsons, 1951)

นอกจากนี้ พระวินัยยังมีบทบาทในการสร้าง เอกลักษณ์ทางสังคม (Social Identity) ให้กับพระสงฆ์ ทำให้พระสงฆ์สามารถแยกแยะตนเองออกจากฆราวาสได้อย่างชัดเจน ทั้งในเรื่องของเครื่องนุ่งห่ม การฉันอาหาร และการประพฤติปฏิบัติ เอกลักษณ์นี้เองที่ช่วยให้พระสงฆ์ดำรงอยู่ในสถานะอันศักดิ์สิทธิ์และเป็นที่เคารพศรัทธาในสังคม

2.2 บทบัญญัติปาราชิกและสังฆาติเสสที่เกี่ยวข้องกับสตรี

บทบัญญัติในพระวินัยที่เกี่ยวข้องกับสตรีนั้นมีความละเอียดลออและซับซ้อนอย่างยิ่ง สะท้อนให้เห็นถึงพระปัญญาคุณของพระพุทธองค์ที่ทรงมองเห็นถึงภัยอันตรายที่อาจเกิดขึ้นกับคณะสงฆ์จากรากเหง้าของกิเลสในตัณหาของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปาราชิกสิกขาบทที่ 1 หรือ เมถุนสิกขาบท ที่บัญญัติขึ้นเพื่อป้องกันการมีเพศสัมพันธ์กับมนุษย์หรือแม้แต่สัตว์เดรัจฉาน ซึ่งถือเป็นการล่วงละเมิดพรหมจรรย์อย่างร้ายแรงที่สุด การที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติสิกขาบทนี้ภายหลังจากที่พระสุทินกลันทะบุตรได้ไปมีเพศสัมพันธ์กับอดีตภรรยาของตนเองนั้น แสดงให้เห็นว่ากฎเกณฑ์เหล่านี้เกิดขึ้นจากเหตุการณ์จริงที่สะท้อนถึงความเปราะบางของมนุษย์ในสมณเพศ

นอกจากปาราชิกแล้ว ยังมี สังฆาติเสส ซึ่งเป็นอาบัติที่ร้ายแรงรองลงมาแต่ยังคงต้องได้รับโทษ โดยบทบัญญัติในส่วนนี้มีถึง 6 ข้อที่เกี่ยวข้องกับสตรีโดยตรง เช่น การจับต้องกายสตรีด้วยความกำหนัด การพูดเกี่ยวพาราสิ หรือการนั่งในที่ลับสองต่อสอง เจตนาธรรมณ์ (Intention) ของบทบัญญัติเหล่านี้ไม่ได้มุ่งเพียงการลงโทษ แต่มีเป้าหมายเชิงรุกเพื่อป้องกัน มิให้ความสัมพันธ์ทางกายและวาจานำไปสู่การล่วงละเมิดในขั้นที่ร้ายแรงกว่า

2.3 การตีความและปัญหาในการบังคับใช้พระวินัยในยุคปัจจุบัน

แม้ว่าพระวินัยจะมีหลักการที่ชัดเจนและครอบคลุม แต่ในยุคปัจจุบันปัญหาที่สำคัญคือการตีความและการบังคับใช้ที่ไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ดั้งเดิม ความท้าทายนี้สามารถแบ่งออกได้เป็นหลายประเด็น

การตีความที่คลาดเคลื่อน พระสงฆ์บางรูปอาจตีความพระวินัยเพียงแค่ว่าเป็นกฎข้อห้ามที่ต้องทำตามอย่างผิวเผินโดยไม่เข้าใจถึงแก่นของศีลธรรมเบื้องหลัง นอกจากนี้ การตีความในยุคสมัยใหม่ที่มุ่งเน้นความสัมพันธ์แบบ "เพื่อน" หรือ "กัลยาณมิตร" กับสตรีอย่างไม่ระมัดระวัง ก็อาจนำไปสู่การกระทำผิดได้โดยไม่รู้ตัว

ปัญหาเชิงโครงสร้างของสถาบันสงฆ์ ระบบการปกครองสงฆ์แบบอาวุโสและแบบธรรมาสันใน ปัจจุบันอาจไม่สามารถตอบสนองต่อความท้าทายที่ซับซ้อนในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ การขาดกลไกที่ โปร่งใสและเป็นอิสระในการตรวจสอบและลงโทษพระภิกษุผู้กระทำความผิด ทำให้เกิดการใช้อำนาจทางกฎหมาย สงฆ์และการกระทำผิดซ้ำแล้วซ้ำเล่า

การขาดความรู้ความเข้าใจของพุทธบริษัทที่ ฆราวาสส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง เกี่ยวกับพระวินัย จึงไม่สามารถช่วยสอดส่องและแยกแยะพระสงฆ์ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบออกจากผู้ที่กระทำความ ผิดได้สิ่งนี้ทำให้เกิดการสร้างความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดเกินควร และเปิดโอกาสให้ปัญหาเกิดขึ้นได้ง่ายขึ้น (พระมหา ไพโรจน์ ฐิตตปาโล 2558)

ดังนั้น การวิเคราะห์ปัญหาจากมุมมองของพระวินัยจึงชี้ให้เห็นว่า แม้ว่าพระวินัยจะเป็นเครื่องมือที่ ทรงประสิทธิภาพ แต่ความสำเร็จในการนำไปใช้นั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยทั้งภายใน (การตีความ) และภายนอก (การ บังคับใช้) ซึ่งเป็นความท้าทายที่สถาบันสงฆ์ไทยต้องเผชิญในยุคปัจจุบัน

3. กิเลส: การวิเคราะห์เชิงจิตวิทยาและพุทธปรัชญา

3.1 แนวคิดกิเลสและราคะในพระพุทธศาสนา

ในพระพุทธศาสนา กิเลส (Kilesa) คือเครื่องเศร้าหมองที่ทำให้จิตใจขุ่นมัว หรือเป็นต้นเหตุแห่ง ความทุกข์ทั้งปวงกิเลสเปรียบเสมือนสนิมที่กัดกร่อนจิตใจ ทำให้มนุษย์ไม่สามารถมองเห็นความจริงของสรรพ สิ่งได้ กิเลสแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ อนุสัย (กิเลสอย่างละเอียดที่ซ่อนอยู่ในจิตใต้สำนึก), ปริยตฐาน (กิเลส อย่างกลางที่พุ่งขึ้นมาในใจ) และ วิตกกัม (กิเลสอย่างหยาบที่แสดงออกมาทางกายและวาจา) การบวชเป็น พระสงฆ์คือการเริ่มต้นกระบวนการขจัดเกลากิเลสในทุกระดับ โดยมีเป้าหมายสูงสุดคือการละกิเลสให้หมดสิ้นไป เพื่อบรรลุพระนิพพาน(พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2542)

ในบรรดากิเลสทั้งปวง ราคะ (Raga) หรือความกำหนัดยินดีในกาม ถือเป็นกิเลสที่ทรงพลังที่สุดและเป็น อุปสรรคสำคัญต่อการดำรงพรหมจรรย์ของพระสงฆ์ ราคะคือความพอใจ ความติดใจในกามคุณทั้ง 5 ได้แก่ รูป รส กลิ่น เสียง และสัมผัส ซึ่งเป็นแรงขับเคลื่อนทางจิตวิทยาและจิตวิทยาที่ฝังลึกอยู่ในมนุษย์ทุกคนการบวช เป็นพระสงฆ์เป็นการละทิ้งชีวิตฆราวาสที่เต็มไปด้วยกามคุณ แต่ไม่ได้หมายความว่าราคะจะหมดสิ้นไปโดยทันที พระสงฆ์ยังคงต้องต่อสู้กับราคะที่พุ่งขึ้นมาในใจอยู่เสมอ การพ่ายแพ้ต่อราคะจึงนำไปสู่การละเมิดพระวินัยที่ ร้ายแรงที่สุดคือ ปาราชิก ซึ่งเป็นการขาดจากความเป็นพระ

3.2 จิตวิทยาของกิเลส: การวิเคราะห์ผ่านทฤษฎีจิตวิเคราะห์

การศึกษาแนวคิดทางจิตวิเคราะห์ของ Sigmund Freud สามารถนำมาใช้ทำความเข้าใจ ปรากฏการณ์นี้ได้เป็นอย่างดี Freud อธิบายว่า สัญชาตญาณทางเพศ (Libido) เป็นพลังงานสำคัญที่ขับเคลื่อน พฤติกรรมมนุษย์ การที่พระสงฆ์ต้องละทิ้งความสัมพันธ์ทางเพศจึงเปรียบเสมือนการบีบอัดพลังงานนี้ ซึ่งหาก ไม่มีกลไกในการจัดการที่เหมาะสม พลังงานนี้ก็อาจถูกผลักดันไปยังจิตไร้สำนึกและระเบิดออกมาในรูปแบบ ของพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในภายหลัง ดังนั้น การจัดการกิเลสในพระสงฆ์จึงไม่ใช่เพียงการทำตามพระวินัย อย่างผิวเผิน แต่ต้องอาศัยการฝึกจิตและความเข้าใจธรรมชาติของตนเองอย่างลึกซึ้ง

3.3 ผลกระทบของกิเลสต่อการดำรงพรหมจรรย์

กิเลสมีผลกระทบอย่างร้ายแรงต่อการดำรงพรหมจรรย์ของพระสงฆ์ ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้ใน หลายมิติ

การบ่อนทำลายจากภายใน กิเลสเปรียบเสมือนศัตรูที่คอยจู่โจมจากภายใน ทำให้พระสงฆ์ไม่ สามารถรักษาความบริสุทธิ์ของจิตใจไว้ได้ การพ่ายแพ้ต่อกิเลสจะนำไปสู่การกระทำผิดวินัยขั้นร้ายแรง ซึ่งไม่ เพียงแต่ทำให้ขาดจากความเป็นพระ แต่ยังเป็นการสร้างความเสี่ยงให้กับพระพุทธศาสนาโดยรวม

การลดทอนความศักดิ์สิทธิ์ของศาสนา เมื่อพระสงฆ์ถูกกิเลสครอบงำและกระทำความผิดซ้ำแล้วซ้ำเล่า จะส่งผลให้พุทธศาสนิกชนเสื่อมศรัทธาในสถาบันสงฆ์ ความเคารพและเชื่อมั่นที่มีต่อศาสนาจะลดน้อยลง ทำให้ศาสนาขาดแกนหลักทางจิตวิญญาณ

การสร้างควมสับสนทางจริยธรรมในสังคม พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของพระสงฆ์ที่ถูกกิเลสครอบงำจะสร้างความสับสนทางจริยธรรมให้กับสังคม ทำให้ผู้คนไม่สามารถแยกแยะได้ว่าสิ่งใดถูก สิ่งใดผิด ซึ่งจะส่งผลเสียต่อการพัฒนาสังคมโดยรวม

4. ปัจจัยเชิงสังคมและเทคโนโลยีในบริบทพุทธไทย

4.1 อิทธิพลของสื่อสังคมออนไลน์และยุคดิจิทัล

ในยุคปัจจุบัน เทคโนโลยีการสื่อสารได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของผู้คนอย่างรวดเร็ว รวมถึงสร้างความท้าทายใหม่ ๆ ให้กับสถาบันสงฆ์ไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในอดีต การสื่อสารระหว่างพระสงฆ์กับฆราวาสเป็นไปอย่างจำกัดและอยู่ภายใต้การสอดส่องของชุมชน แต่ในยุคดิจิทัล การแพร่หลายของ สื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook, LINE, และ Instagram ได้สร้างช่องทางใหม่ในการสื่อสารที่มีความเป็นส่วนตัวสูงและยากต่อการตรวจสอบ ทำให้เกิดช่องว่างในการสร้างความสัมพันธ์ที่เกินเลยในรูปแบบที่แตกต่างจากเดิม.(Castells, 2010)

สื่อสังคมออนไลน์ได้ทำลายกำแพงความสัมพันธ์แบบดั้งเดิมระหว่างพระสงฆ์กับสีกา ทำให้ความสัมพันธ์มีความใกล้ชิดมากขึ้นและมีลักษณะที่เป็นส่วนตัวมากขึ้น (personalization) พระสงฆ์บางรูปอาจใช้สื่อเหล่านี้เพื่อสร้างเครือข่ายกับผู้มีอุปการคุณ ซึ่งในบางกรณีอาจนำไปสู่การติดต่อสื่อสารที่เกินเลยขอบเขตของสมณเพศ การกระทำเหล่านี้หากปรากฏสู่สาธารณะก็จะส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของพุทธศาสนิกชน.(พระวีระชัย อามาศย์มนตรี, 2560)

4.2 การเปลี่ยนแปลงของบทบาทและสถานะของพระสงฆ์ในสังคม

ในสังคมไทยยุคดั้งเดิม บทบาทของพระสงฆ์ถูกกำหนดไว้อย่างชัดเจนในฐานะผู้สืบทอดพระธรรมวินัยและผู้นำทางจิตวิญญาณ แต่ในยุคปัจจุบัน บทบาทและสถานะของพระสงฆ์ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญ ทำให้เกิดบทบาทใหม่ ๆ ที่แตกต่างไปจากเดิม เช่น การเป็น 'เซเลบริตี้' หรือ 'พระนักพัฒนา' ที่ใช้สื่อเป็นเครื่องมือในการเผยแพร่ธรรมะ อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงบทบาทนี้ส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติทางวินัยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การเป็น 'เซเลบริตี้' ทำให้พระสงฆ์ต้องใกล้ชิดกับฆราวาสมากขึ้น ซึ่งอาจนำไปสู่การสร้างความสัมพันธ์ที่เกินเลยขอบเขตของสมณเพศได้ง่ายขึ้นขณะเดียวกัน การเป็น 'พระนักพัฒนา' ที่ต้องทำงานร่วมกับองค์กรภายนอกก็อาจทำให้เกิดความสัมพันธ์ในเชิงอุปถัมภ์ที่เกินเลยและกลายเป็นช่องว่างให้เกิดปัญหาตามมา.(พระพรหมคุณาภรณ์, 2548).

4.3 กลไกการกำกับดูแลที่อ่อนแอและปัญหาเชิงโครงสร้างในสถาบันสงฆ์

ปัญหาความสัมพันธ์ที่ไม่เหมาะสมระหว่างพระสงฆ์กับสีกาไม่ได้เกิดจากพฤติกรรมของปัจเจกบุคคลเพียงอย่างเดียว หากแต่ยังเป็นผลมาจากปัญหาเชิงโครงสร้างในสถาบันสงฆ์เอง ซึ่งทำให้การบังคับใช้พระวินัยไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร กลไกการกำกับดูแลในปัจจุบันของคณะสงฆ์ยังมีความอ่อนแอและล้าสมัยในหลายประเด็น

การบังคับใช้กฎหมายสงฆ์ที่ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์: แม้จะมีกฎหมายและข้อบังคับมากมาย แต่ในทางปฏิบัติ การบังคับใช้ยังคงไม่เข้มแข็งพอ ทำให้พระสงฆ์บางรูปไม่เกรงกลัวต่อการอาบัติ และยังคงใช้สมณเพศเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวหรือความสุขทางโลกได้ง่ายขึ้น (พระมหาไพโรจน์ ฐิตตปาโล, 2558)

การขาดระบบคุ้มครองและให้คำปรึกษา: สถาบันสงฆ์ยังขาดระบบที่เป็นทางการในการให้คำปรึกษาหรือช่วยเหลือพระสงฆ์ที่เผชิญกับปัญหาทางด้านจิตใจ ทำให้พระสงฆ์บางรูปต้องเผชิญกับความขัดแย้งภายในเพียงลำพัง ซึ่งอาจนำไปสู่การกระทำผิดในที่สุด

5. แนวทางแก้ไขและป้องกันเชิงบูรณาการ

5.1 การปฏิรูปการศึกษาพระวินัย

การแก้ไขปัญหาคือความสัมพันธ์ที่ไม่เหมาะสมระหว่างพระสงฆ์กับสีกาจำเป็นต้องเริ่มต้นจากการปฏิรูปการศึกษาพระวินัยอย่างจริงจัง การศึกษาพระวินัยในปัจจุบันมักเน้นการท่องจำตัวบทมากกว่าการทำความเข้าใจเจตนารมณ์ ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้พระสงฆ์บางรูปขาดความยับยั้งชั่งใจเมื่อต้องเผชิญหน้ากับกิเลส การปฏิรูปจึงควรมีแนวทางที่เฉพาะเจาะจงดังนี้

ปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัยและเน้นการปฏิบัติ: หลักสูตรนักรธรรมและบาลีควรมีการปรับปรุงให้สอดคล้องกับยุคสมัย เพื่อให้พระสงฆ์มีความรู้ความเข้าใจในธรรมชาติของกิเลสและสามารถหาวิธีจัดการกับมันได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้ ควรมีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติที่เน้นการฝึกสมาธิและวิปัสสนาอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้พระสงฆ์สามารถรู้เท่าทันอารมณ์ความรู้สึกของตนเองและมีสติในการควบคุมพฤติกรรม

การศึกษาเชิงบูรณาการ การเรียนการสอนพระวินัยควรเชื่อมโยงกับสถานการณ์จริงในสังคม เช่น การใช้กรณีศึกษาจากข่าวหรือเหตุการณ์จริงที่เกิดขึ้น เพื่อให้พระสงฆ์สามารถนำหลักพระวินัยมาปรับใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตจริงได้อย่างเหมาะสม

การส่งเสริมบทบาทของเจ้าอาวาส เจ้าอาวาสควรมีบทบาทในการเป็นผู้ดูแลและให้คำแนะนำแก่พระลูกวัดอย่างใกล้ชิด โดยสร้างบรรยากาศในวัดให้เกื้อกูลต่อการปฏิบัติธรรมและสามารถเป็นที่พึ่งทางใจให้กับพระสงฆ์ได้

5.2 การสร้างระบบตรวจสอบและกลไกการลงโทษที่โปร่งใส

ปัญหาเชิงโครงสร้างของสถาบันสงฆ์เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ปัญหาทวีความรุนแรง การสร้างระบบตรวจสอบและกลไกการลงโทษที่โปร่งใสจึงเป็นหัวใจสำคัญในการแก้ไขปัญหา ซึ่งสามารถทำได้โดย

การบังคับใช้กฎหมายสงฆ์ที่เข้มแข็ง แม้จะมีกฎหมายสงฆ์อยู่แล้ว แต่ในทางปฏิบัติการบังคับใช้ยังคงอ่อนแออยู่มาก ควรมีการกำหนดบทลงโทษที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมสำหรับผู้กระทำผิดแต่ละระดับ และดำเนินการอย่างรวดเร็วและเป็นธรรม เพื่อให้พระสงฆ์เกรงกลัวต่อการอาบัติและไม่กล้าที่จะกระทำผิดซ้ำอีก

การสร้างช่องทางการแจ้งเบาะแสที่เป็นระบบและปลอดภัย ควรมีช่องทางให้ฆราวาสสามารถแจ้งเบาะแสพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของพระสงฆ์ได้อย่างปลอดภัยและเป็นความลับ โดยมีหน่วยงานที่รับผิดชอบและดำเนินการตรวจสอบอย่างรวดเร็ว

5.3 บทบาทของพุทธบริษัทสี่ในการสร้างสังคมสงฆ์ที่เข้มแข็ง

การแก้ไขปัญหาคือความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับสีกาไม่ใช่หน้าที่ของสถาบันสงฆ์เพียงฝ่ายเดียว แต่ต้องอาศัยความร่วมมือจาก พุทธบริษัทสี่ ในการร่วมกันปกป้องและรักษาพระพุทธศาสนา โดยมีแนวทางดังนี้

การให้ความรู้แก่ฆราวาส พุทธบริษัทสี่ควรได้รับความรู้เกี่ยวกับพระวินัยอย่างถูกต้อง เพื่อให้สามารถเข้าใจถึงกรอบการปฏิบัติของพระสงฆ์และปฏิบัติตนต่อพระสงฆ์อย่างเหมาะสม เช่น การรักษาระยะห่างที่เหมาะสม การไม่ถวายสิ่งของที่ไม่น่าเป็นไปตามพระวินัย (พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), 2550)

การสร้างเครือข่ายเฝ้าระวังในชุมชน ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรร่วมมือกันสร้างเครือข่ายเฝ้าระวังและแจ้งเบาะแสเมื่อพบเห็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของพระสงฆ์ โดยมีช่องทางที่ชัดเจนและเป็นระบบ

การส่งเสริมค่านิยมที่ถูกต้อง สังคมควรส่งเสริมค่านิยมที่เคารพพระสงฆ์ในฐานะผู้ดำรงพรหมจรรย์อย่างแท้จริง การชื่นชมและให้กำลังใจพระสงฆ์ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบจะช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่เกื้อกูลต่อการดำรงพรหมจรรย์

สรุป

การวิเคราะห์ปัญหาความสัมพันธ์ที่ไม่เหมาะสมระหว่างพระสงฆ์กับสีกาในบทความนี้ได้ชี้ให้เห็นว่าปัญหานี้ไม่ได้มีสาเหตุมาจากปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งโดยเฉพาะ แต่เป็นผลมาจากปฏิสัมพันธ์ที่ซับซ้อนระหว่างพระวินัย กิเลส และ บริบทสังคม ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว พระวินัย เปรียบเสมือนธรรมนูญและระบบควบคุมทางสังคมที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติขึ้นเพื่อป้องกันการล่วงละเมิดทางเพศและดำรงความบริสุทธิ์ของคณะสงฆ์ การมีบทบัญญัติที่ชัดเจน เช่น ปาราชิกและสังฆาทิเสส แสดงให้เห็นถึงเจตนารมณ์ในการป้องกันปัญหาตั้งแต่ต้นทาง อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จในการนำพระวินัยมาปรับใช้ในยุคปัจจุบันยังคงเป็นความท้าทาย

ในอีกด้านหนึ่ง กิเลส โดยเฉพาะ ราคะ ยังคงเป็นแรงขับเคลื่อนภายในที่ทรงพลัง ซึ่งพระสงฆ์ยังคงต้องเผชิญหน้าและต่อสู้ การวิเคราะห์เชิงจิตวิทยาได้ชี้ให้เห็นว่า การกดทับกิเลสโดยปราศจากความเข้าใจและการฝึกฝนที่ถูกต้องอาจนำไปสู่ปัญหาทางจิตและพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในที่สุด นอกจากนี้ ปัจจัยภายนอกอย่างบริบทสังคม โดยเฉพาะอิทธิพลของสื่อสังคมออนไลน์และวัฒนธรรมบริโภคนิยม ได้เข้ามาเป็นตัวเร่งให้ปัญหาทวีความรุนแรงขึ้น การเปลี่ยนแปลงบทบาทของพระสงฆ์จากผู้นำทางจิตวิญญาณเป็น 'เซเลบริตี้' หรือ 'นักพัฒนา' ก็ได้สร้างความใกล้ชิดกับฆราวาสที่เกินควร ทำให้เกิดช่องว่างในการล่วงละเมิดพระวินัยได้ง่ายขึ้น การอภิปรายผลลัพธ์ การปะทะกันระหว่างพระวินัยและบริบทสังคมปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นผลจากการปะทะกันระหว่าง พระวินัย ที่เป็นหลักการที่ตายตัวกับ บริบทสังคม ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างไม่หยุดยั้ง การที่พระสงฆ์บางรูปกระทำผิดจึงไม่ได้เป็นเพียงความผิดส่วนบุคคลเท่านั้น แต่เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างของสถาบันสงฆ์เองด้วย ดังจะเห็นได้จากการที่ระบบการกำกับดูแลในปัจจุบันขาดความโปร่งใสและไม่สามารถบังคับใช้กฎหมายสงฆ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้ที่กระทำผิดไม่เกรงกลัวต่อการอาบัติและยังคงใช้สมณเพศเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว

นอกจากนี้ การวิเคราะห์ยังชี้ให้เห็นว่าบทบาทของพุทธบริษัทก็มีส่วนสำคัญในปัญหานี้ การที่ฆราวาสขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับพระวินัย ทำให้ไม่สามารถช่วยสอดส่องและแยกแยะพระสงฆ์ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบออกจากผู้ที่กระทำผิดได้ และในบางกรณีอาจเป็นฝ่ายที่เข้าไปสร้างความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดเกินควรเสียเอง ดังนั้น การแก้ไขปัญหานี้จึงต้องเป็นไปอย่างบูรณาการ โดยไม่สามารถโทษฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้เพียงอย่างเดียว การปฏิรูปการศึกษาพระวินัยอย่างจริงจัง ควรมีการปรับปรุงหลักสูตรนิกธรรมและบาลีให้ทันสมัย โดยสอดแทรกเนื้อหาด้านจิตวิทยาศาสนาและการจัดการอารมณ์ เพื่อให้พระสงฆ์สามารถทำความเข้าใจและจัดการกับกิเลสได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2550). *พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ: เลียงเชียง.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2542). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2548). *พุทธธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 31). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2549). *พระวินัยกับการพัฒนาสังคม*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). นครปฐม: วัดญาณเวศกวัน.
- พระมหาไพโรจน์ ฐิตตปาโล. (2558). *แนวทางการแก้ไขปัญหาพฤติกรรมไม่เหมาะสมของพระภิกษุในยุคปัจจุบัน* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระวีระชัย อามาศย์มนตรี. (2560). *พฤติกรรมการใช้และการรับรู้เท่าทันสื่อเฟซบุ๊กของพระภิกษุสามเณรในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเลย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระวินัยปิฎก จุลวรรค*. (เล่มที่ 7). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระวินัยปิฎก มหาวิภังค์*. (เล่มที่ 1). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. (2544). *วินัยมุข*. (เล่มที่ 1). กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- Castells, M. (2010). *The rise of the network society, The information age: Economy, society and culture*. UK: Blackwell Publishing.
- Parsons, T. (1951). *The social system*. New York: Free Press.